

TG STAN SPEELT IBSENS *NORA*

De regels “Is that my little lark twittering out there? Is it my little squirrel bustling about?”, uitgesproken door Torvald Helmer en gericht aan zijn vrouw Nora, doen in de voorstelling ‘Nora’ van tg Stan een eerste belletje rinkelen en herinneren ons eraan dat Ibsens *Een poppenhuis* in de loop der tijd tot het collectieve geheugen is gaan behoren. Het is het verhaal over de op het eerste gezicht dartele Nora en rechtlijnige Torvald Helmer, die samen een succesvol huwelijk beleven, met maatschappelijk aanzien en smaakvolle spullen inclusief. Ook de kinderen, drie in totaal, net als de dure interieurdecoraties op het podium, zijn een teken van het succes van de Helmers. Wanneer Nora haar echtgenoot uiteindelijk voor de voeten werpt dat ze nog nooit een oprecht gesprek voerden, is ze gaandeweg tot het besef gekomen dat ‘samen’ voor hen nooit verbondenheid heeft geïmpliceerd, en dat zijzelf steeds gedomineerd is door de mannen in haar leven. Ze verwerpt haar onoprechte leven met man en kinderen en slaat de deur achter zich dicht, net als in het stuk van Ibsen.

Beginnen doet deze voorstelling echter resoluut in het hier en nu, wanneer een energetische Nora/Wine Dierickx verschillende toeschouwers persoonlijk een complimentje geeft over hun kledij en hen enthousiast kakelend informeert dat haar hemdje van de hand van een bekende Belgische ontwerper is. Ook nadat de spelers hun positie op het podium hebben ingenomen, wordt subtiel beklemtoond dat zij eerst en vooral acteurs zijn. Frank Vercruyssen en Wine Dierickx stappen af en toe uit hun rol, en Jolente De Keersmaecker en Tiago Rodrigues glippen makkelijk in en uit hun dubbelrollen als Kristine Linde en het kindermisje, en Nils Krogstad en dokter Rank. Ook het gebruik van het Engels, uitgesproken met een opvallende Vlaamse tongval, draagt bij tot dit vervreemdingseffect. De tekst van Ibsen, die hier vrij letterlijk wordt overgenomen, wordt zo haast een zesde hoofdpersonage, dat door de boventiteling ook fysiek aanwezig is in de zaal.

Wanneer men als theatergezelschap een repertoirestuk onder handen neemt, moet men steeds een manier vinden om zich tot de tekst van dat stuk te verhouden, die vaak dateert uit een vroegere eeuw, maar ook tegenover de context waarin het stuk ontstond, de toenmalige receptie en de latere, soms bijzonder talrijke, verschillende opvoeringen. De keuzes die Stan hier maakt, hinken soms op twee gedachten. In de eerste plaats is er die zorgvuldig aangehouden afstand tot de tekst van Ibsen, nog eens versterkt door de niet-zo-dramatische, soms bijna terloopse zeggingswijze. Anderzijds spitst de voorstelling zich heel erg toe op het meelevens met Nora’s persoonlijke ontwikkeling, wat onder andere wordt benadrukt door de titel-

keuze en versterkt door Vercruyssens eerder stereotiepe versie van Torvald en De Keersmaekers ingehouden Kristine.

Bovendien ontstaat het gevaar dat de toeschouwer de voorstelling door de afstand tot de tekst als te steriel gaat aanvoelen, maar die tragische onvruchtbaarheid van intermenselijke relaties, de gebrekkige communicatie met en het moeilijke inzicht in de ander, is natuurlijk wel een thema – in de tekst en in de voorstelling. De onoprechtheid tussen Nora en Torvald, de nakende dood van een personage – dat Nora bovendien in het geheim liefhad, het aan de zijlijn toekijken van een acteur die niet aan de beurt is, maken deel uit van hetzelfde fenomeen.

Bij een dergelijke relationele onvruchtbaarheid sluit ook de erotische component van het stuk goed aan. Wanneer Nora beseft welke leugen ze geleefd heeft, kan ze met Torvald de liefde niet meer bedrijven, terwijl de knap uitgebeelde eerste fysieke toenadering tussen Kristine en Krogstad moeizaam verloopt. In contrast met de onvruchtbaarheid staan Nora's dionysische uitbarstingen, hier op goed gekozen hypnotiserende muziek, die een belangrijk deel zijn van haar evolutie naar persoonlijke emancipatie. In deze emancipatie speelde Kristine een belangrijke rol. Haar relatie met Krogstad, die een eerlijke, vruchtbare relatie wordt, dient bovendien als spiegel voor die van Nora. Een glimp hoop, een nieuwe kans voor beide vrouwen verschijnt aan de horizon. Toch weten we al zeker dat de materiële en sociale situatie van beide vrouwen de zaken er niet makkelijker op zullen maken.

Zo komen we tot de andere poot waar de voorstelling op steunt. Een belangrijke reden voor de verwijdering tussen de personages zijn de maatschappelijke omstandigheden waaraan ze onderworpen zijn. De voorstelling wil dan ook een commentaar zijn op de (hedendaagse) statusmaatschappij, waarin vrouwen vaak nog steeds een zwakkere sociaaleconomische positie innemen. Designerachtige meubelen, de ontwerperskleren, de ook vandaag nog erg modieuze macarons (die ook in 'Een poppenhuis' figureren) dienen alle dit doel. Zelfs Ibsens 'twittering' past wonderwel bij een samenleving die zich weleens verliest in de waan van de dag. De transpositie van het stuk naar het heden wordt ook tot stand gebracht door de afstandelijke verhouding tot de oorspronkelijke tekst. Dit kan, zoals eerder geargumenteed, echter het engagement van het publiek bemoeilijken, en daarbij komt nog dat het stuk helemaal niet meer zo aanstootgevend is als in 1879. In dat geval rijst de vraag waarom net dit stuk werd geselecteerd en in deze specifieke vorm werd gegoten, waarin Ibsens tekst letterlijk als een schaduw boven de voorstelling blijft hangen.

Elke DEPRETER